

Corsendonk bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

CORSENDONCA

Trimestriël tijdschrift
15de jaargang
Nr. 4 december 2000
ISSN 0779-5785

V.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

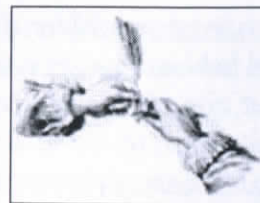
St.-Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© *CORSENDONCA* : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : De Oud-Turnhoutse Sint-Bavokerk omstreeks 1920.

Bemerkt de thans verdwenen grafkapel van de familie Glénisson.

CORSENDONCA

Voorwoord

Weet u het nog? Een jaartje geleden begon de millenniumgekte. Het magische jaar 2000 werd iedereen opgedrongen.

We werden bang gemaakt voor mogelijke computerpannes en als we de doemdenkers van die dagen mochten geloven, ging de wereld stilvallen. De aarde is evenwel gewoon blijven doordraaien, even traag of even snel als voorheen...

Het magische jaar 2000 loopt ondertussen bijna op zijn einde en nu we écht voor de millenniumwende staan – inderdaad, het nieuwe millennium begint op 1 januari 2001! -, hoor je geen enkele datumfetisjist uit de bol gaan.

2000 heeft voor Corsendonca een feestelijk tintje, want onze vereniging bestaat dit jaar precies 20 jaar. Met "pastorij in de pijlers" hebben we in de lente dit feestjaar dan ook met stijl ingezet. En ook met onze publicaties hebben we hieraan een feestelijk tintje gegeven. "Kuierend langs de Oud-Turnhoutse hoevens" dat ondertussen al is uitverkocht, en onze nieuwste publicatie "Zand op de schop – een archeologische kijk op de Kempen", de geschreven neerslag van onze geslaagde archeologische studiedag van 21 oktober, zijn stuk voor stuk werken die in de bibliotheek van elke Oud-Turnhoutenaar thuishoren. "Zand op de schop" bevat met het artikel "het middeleeuwse Oud-Turnhout op het spoor" een van de belangrijkste artikels die in de afgelopen 20 jaar over onze gemeente gepubliceerd werden. Voor de allereerste maal hebben we onweerlegbare wetenschappelijke bewijzen over de ouderdom van ons dorp. En dit blijkt nog 2 eeuwen ouder dan we voorheen dachten! U ziet het, dit boek mag u niet missen!!

Bij het einde van dit feestjaar wil ik graag alle bestuursleden die zich de afgelopen 20 jaar met hart en ziel hebben ingezet voor "Corsendonca" van harte bedanken. Het zijn zij die er voor zorgen dat het elk jaar opnieuw de moeite blijft op lid te zijn van de heemkundekring. En het stijgende ledenaantal dat we de laatste jaren, zonder aan een actieve ledenwerving te doen, mogen optekenen, getuigt van een appreciatie van onze werking.

Ook 2001 zal een boeiend heemkundig jaar worden, waarbij het meer dan de moeite zal zijn om lid te blijven van "Corsendonca". Door het minieme bedrag van 303 BEF of 7,5 Euro over te schrijven op rekening nummer 646-6074380-60 van Heemkundekring Corsendonca, Dorp 31 te 2360 Oud-Turnhout, blijft u ook in het nieuwe jaar lid van onze vereniging en steunt u onze werking.

Wij wensen u alvast prettige feestdagen toe en een gelukkig en voorspoedig 2001!

Wim van Hout
Voorzitter

Heemkundekring "Corsendonca" v.z.w.

nodigt u uit op de

STATUTAIRE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Deze vergadering gaat door in De Heischuur te Oosthoven op donderdag 4 januari 2001 om 20 uur.

Agenda:

- activiteitenverslag 2000
- financieel verslag 2000
- verslag door de commissarissen voor 2000
- kwijting te verlenen aan de beheerders en commissarissen over het jaar 2000
- verkiezing Raad van Beheer 2001-2003 (de helft van de leden van de raad van beheer is aftredend en herverkiesbaar)
- aanduiding van twee commissarissen voor het jaar 2001
- begroting 2001
- planning 2001
- wijziging maatschappelijke zetel (voorgesteld wordt om de maatschappelijke zetel over te brengen naar Kerkstraat 46 te 2360 Oud-Turnhout)
- varia

de secretaris,
Rudy Cornelis

de voorzitter,
Wim van Hout

De gemeenteraad 100 jaar geleden

Bij de opening van de zitting van de gemeenteraad van **28 juli 1900** verklaart de burgemeester dat de gemeente naar aanleiding van de verloving van "Z.K.H. Prins Albrecht van België met H.K.H. Mevrouw de Hertogin Elisabeth van Beieren" een brief met gelukwensen dient te sturen. Eenparig wordt de volgende tekst goedgekeurd :

"Aan Hunne Majesteiten den Koning en de Koningin van België. Sire, Mevrouw,

De gemeenteraad van Oud-Turnhout, tolk van gansch deze katholieke gemeente, voegt met diepen eerbied en ware overtuiging zijne heilwensen bij degenen die H.H.M.M. ter gelegenheid der verloving van Z.K.H. Prins Albrecht van België met H.K.H. Mevrouw de Hertogin Elisabeth in Beieren, zoo vurig en talrijk worden aangeboden.

Ja, die heuglijke gebeurtenis vindt weerklank gansch het vaderland door : steden en dorpen wedijveren om hunne vreugde lucht te geven en die verschillende uitingen smelten samen tot eene indrukwekkende hulde der hechte verkleefdheid van het Belgisch volk aan zijn koninklijk stamhuis.

De Kempen vooral steeds zoo getrouw aan land en koning, ziet in deze plechtige trouwbelofte een dageraad van heil en zegen voor het koninklijk echtpaar, een waarborg van bestendige voortleving van ons duurbaar vorstelijk stamhuis aan het welk België in zoo hooge mate zijne welvaart en onverpoosden voortgang te danken heeft.

Moge het zoo wezen door het toedoen van Gods heilzame voorzienigheid."

Op de raadszitting van **13 september 1900** neemt de gemeenteraad de wedde van het onderwijzend personeel onder de loupe.

Omdat hulponderwijzeres Mevrouw Op de Beeck-Claesen goede diensten bewezen heeft, zal ze vanaf 1 januari 1901 een weddeverhoging krijgen van 100 frank, zodat ze dan een jaarwedde geniet van 1300 frank. Ook over meester Van Leemput van de aangenomen school in Oosthoven is de gemeenteraad tevreden, en alhoewel hij officieel geen recht heeft op een verhoging krijgt ook hij 100 frank extra per jaar. Hij ontvangt dan vanaf 1 januari 1901 een jaarwedde van 1700 frank.

Tenslotte worden de begrotingen van het Armenbestuur, het bestuur van de godshuizen en van de gemeente opgemaakt en keurt de raad de begrotingen van de drie kerkfabrieken goed.

Hugo Miguet

Nathalie Maria Joanna Claesen
 ° Oud-Turnhout 7-12-1872
 † Schoonbroek 27-8-1929
 echtgenote van
 Lodewijk Alexander Op de Beeck

Een oorlogsverhaal uit Oud-Turnhout

Zondag 06 december 1942

Ik was destijds, als veertienjarige, lid van de scoutsgroep "St.-Frans" te Turnhout.

Van de Duitse bezetter mochten er geen uniformen gedragen worden en zeker niet door de scouts.

Toch gingen de wekelijkse samenkomsten en uitstappen door. Zo was er de St.-Nikolaaszondag, 6 december 1942, in de namiddag een uitstap gepland naar de "Broederspleinen". Een uitgelezen plaats om aan bosspelen te doen.

We waren volop in het spel verdiept toen twee Duitse jachtvliegtuigen van zeer hoog naar omlaag doken, van boven Ravels in de richting Turnhout.

Even later was de lucht gevuld van het zwaar gebrom van vliegtuigen. Van vliegtuigen echter geen spoor.

De leiders waren toch niet gerust en er werd verzamelen geblazen. We trokken ons terug tot tegen de bosrand, ondertussen de lucht afspeurend naar de oorzaak van dit steeds maar aanzwellend gebrom.

En plots waren ze daar! Langs alle kanten! Vanuit de richting Turnhout, zo over Schuurhoven doken ze op, rakelings over de boomtoppen scherend. De bemanning in de cockpit en de koepels waren duidelijk te zien. Het ging om tweemotorige bommenwerpers. En ze bleven maar komen!

Iedereen van de groep had zich neergeworpen achter een boom. Ik ook!...en ik vond de boom redelijk dun. Gefascineerd volgende we de vlucht van de vliegtuigen die we bijna konden aanraken, zo laag waren ze.

En dan gebeurt het! Ik zie een toestel dat recht op mij afkomt.

Één gedachte flitst door mijn hoofd: "die heeft mij gezien!" ik wip recht, spurt naar links en werp me achter een dikkere boom. Het vliegtuig laat ik niet uit het oog en wat zie ik – het toestel draaid toch wel mee in mijn richting!

"Nu is het met mij gedaan!" Bang, zeer bang druk ik me achter de boom tegen de grond. Het vliegtuig raast over mij weg. De angst verdwijnt stilaan. In elk geval een nare belevenis, als veertienjarige.

Het moest dan ook nog lukken dat er vanuit de vliegtuigen geschoten werd met de mitrailleurs. Op wie of wat? – geen idee toen! Wij dachten natuurlijk dat het op ons gemund was.⁽¹⁾

Een jongen uit de groep was in paniek geslagen. Hij had in 1940 het Duitse bombardement meegemaakt, waarbij bommen gevallen waren in de Vredestraat. De "gasketels" op de Elisabethlei waren toen het doelwit. De leiders hadden heel wat werk om de jongen te kalmeren.

Natuurlijk was onze spelnamiddag meteen voorbij en keerden we huiswaarts.

Later gingen er nog allerlei verhalen over die fameuse St.-Nikolaas dag.

Zo zouden in Turnhout de mensen met lakens naar de overvliegende vliegtuigen hebben staan wuiven.

¹ Later ben ik te weten gekomen dat het schieten van de mitrailleurs gewoon te maken had met het inschieten en testen van de boordwapens door de boordschutters, bijvoorbeeld als een nieuwe kogelband was gestoken.

Tijdens mijn diensttijd bij de Luchtmacht ontmoette ik een onderofficier, die boordschutter was geweest in de "Royal Air Force". In zijn logboek stond op 6 december 1942 ingeschreven: "Raid op Eindhoven". Dus iemand die er op die fameuze dag bij was! – misschien wel in het vliegtuig dat mij zo'n angst had aangejaagd. De bewuste vliegtuigen waren tweemotorige "Wellington-bommenwerpers".

Verder werd in Turnhout nog verteld. "De vliegtugen waren zo laag dat het Duitse afweergeschut, opgesteld op een plat dak van de kazerne, er niet op kon vuren. Eveneens zou daar een, in paniek geraakte, Duitse soldaat van het dak naar beneden zijn gesprongen.

En thuis kregen we nog te horen dat de vliegtuigen, bij het kruisen van de Steenweg op Oosthoven, terug hoogte moesten nemen, om over de aldaar gespannen hoogspanningslijnen tussen de kabine aan de Aa en deze van Oosthoven te geraken. Er zouden er zelfs enkele onderdoor zijn gevlogen.

Frans Van der Steen

Oud-Turnhoutse jeugd omstreeks 1920

Maria van Hongarije en de Koninginnehoeve

Na het overlijden van haar man, koning Lodewijk II van Hongarije, werd Maria van Hongarije door haar broer, Keizer Karel V, aangesteld als landvoogdes der Nederlanden.

Zij vestigde zich in Turnhout als hoofdverblijfplaats.

Het opmerkelijk beleid van Maria van Hongarije was er op gericht het algemeen welzijn te verbeteren.

Zij was ook een bedreven jaagster.

Het 'Grooten Houts Bosch' (Gierle) was dan wel een uitgestrekt jachtgebied, maar bezat niet de gevarieerde wildstand die zij gekend had.

Om haar te danken voor de hulp die zij gaf voor het verlichten van de armoede, schonk het Magistraat van Turnhout haar vage gronden, onder meer te Oud-Turnhout.

Dit was een berekende dankbaarheid.

Om een nieuw en gevarieerd jachtgebied te maken was het nodig over te gaan tot ontginning.

De rentmeestersrekeningen van Van Kindschot vermelden zeer aanzienlijke bedragen voor het uitvoeren van grote werken die tot doel hadden de uitbating van moerassen en andere onbewinbare vage grond mogelijk te maken als landbouwgrond, bosaanplanting en turfgraverij.

Zo ontstond langs de heirbaan naar Arendonk, nu de Bergstraat, de 'Putterij', het latere Torfgoor-Modergoorstorfvelen, waar turf gegraven werd.

De gronden waardoorheen nu de Rodeloop vloeit, werden in hooi- en weilanden gelegd. Landbouwgrond ontstond waar nu het woonpark "De Lint" gelegen is alsmede op "Hoekven" en verder gelegen gronden.

Een grote schaapskooi werd ten noorden van de Heirbaan

Restanten van het wapenschild

opgericht. Vee en Valken kregen een behuizing naast een landbouwschuur en een logement waar nu woningen 12 en 13 in het park gelegen zijn.

Om het ijs dat zich in de winter in de waters van "Hoeven" vormde te bewaren, werden geïsoleerde bewaarplaatsen aangelegd in de vorm van een "Tumulus".

Een daarvan had een binnendiameter van $\pm 7,80$ m., een inwendige hoogte van 1,20 m. tot 2,40 m.; een aardlaag ter dikte van 3 tot 5 m. overkoepelde deze bergruimte.

Het ijs bleef er beschikbaar tot de volgende winterperiode.

Het werd gebruikt, zoals nu nog gedaan wordt, ter bewaring van levensmiddelen en bereiding van frisdranken en gerechten. Ten behoeve van de jacht werden in Arendonk valken gefokt en getraind. De beste vogels hadden hun verblijf in de Warande te Turnhout.

Het onderkomen op de Koninginnehoeve diende om de valken verder te trainen en steeds ter plaatse beschikbaar te hebben voor de jacht.

Vanhieruit werden ze ook verhandeld.

De wegen waren onveilig.

Langs heen de Heirbaan en de Oude Arendonkse baan werden schuilplaatsen voor wachtposten opgericht ter bescherming van de reizigers.

Later zijn die ontaard in overvalplaatsen...

Het Magistraat van Turnhout had zich niet vergist: Voor de uitvoering van de werken was een leger werknemers permanent jaren lang te werk gesteld geweest.

De nieuw ontgonnen gronden eisten talrijke handkrachten voor de bewinning en het onderhoud.

Ook de jacht stelde talrijke mensen aan het werk.

Er was geen hongersnood en geen bittere armoede meer.

Er kwam ook tijd voor culturele verheffing: Oud-Turnhout kreeg dan zijn eerste eigen school met een eigen schoolmeester!

Binnen alle gebouwen liet de rentmeester een geschilderd wapenschild ophangen waarop het blazoen van de koningin bijna volledig afgebeeld werd.

Zulk een wapenschild werd gedurende de oorlog door onbekenden weggehaald, evengoed bestaat er nog een reconstructie tekening. Dit wapenschild is het oudste dat betrekking heeft op de gronden die deel uit maken van de gemeente Oud-Turnhout.

Van praktisch alle vroegere gebouwen zijn de funderingen gevonden.

Tussen de periode van Koninging Maria van Hongarije en deze waar de eigendom gedeeltelijk overging naar het particulier bezit ligt een tijdperk waarover nog veel documentatie bestaat.

Het moge volstaan te vermelden dat hier nooit een 'kasteel' gestaan heeft met enige historische waarde.

De grote landbouwschuur met stallen en bewoning uit 1552 werd een eerste maal rond de eeuwisseling verbouwd om logies te kunnen geven aan de eigenaars, die er trouwens slechts sporadis kwamen.

Een zekere Taelmans bouwde dan een bescheiden paviljoen dat later door een naamgenoot vergroot werd en geflankeerd was met een soort 'slotoren'; door zijn opvolger werd een ruime kamer en enkele slaapkamers bijgebouwd.

De voorlaatste eigenaar, Van der Taelen, bouwde hieraan een ruime ontvangkamer, een jachtkamer (geweren en kleding), een grote hall ten behoeve van festiviteiten, een aantal slaapkamers en een uitbreiding van de keuken.

Het geheel was uitgegroeid tot een onsamenhangend bouwerk. Stadsarchitect Van Ravensteyn ontwierp nieuwe plannen met

de bedoeling te komen tot een meer harmonieus geheel.

Na de oorlog was het gebouw dusdanig gehavend dat het in stand houden gepaard zou gegaan zijn met niet te rechtvaardigen kosten: Van een uitvoering van de plannen kwam niets in huis. De levenswijze was ook volledig veranderd.

Het zogezegde 'kasteel' werd volledig afgebroken.

Waar de landbouwschuur stond, werd het geheel verbouwd tot de thans bestaande woningen 12 en 13.

De oorspronkelijke steen met het opschrift '1552 koninginnehoeve' verdween ten gevolge van vernielingen door oorlogsgeweld.

De steen die nu boven de ingang van woning 13 ingemetseld is werd geschonken door de werknemers die hier tewerk gesteld werden.

De benaming "Koninginnehoeve" is tot minstens 1888 terug te vinden op de kaarten van deze streek.

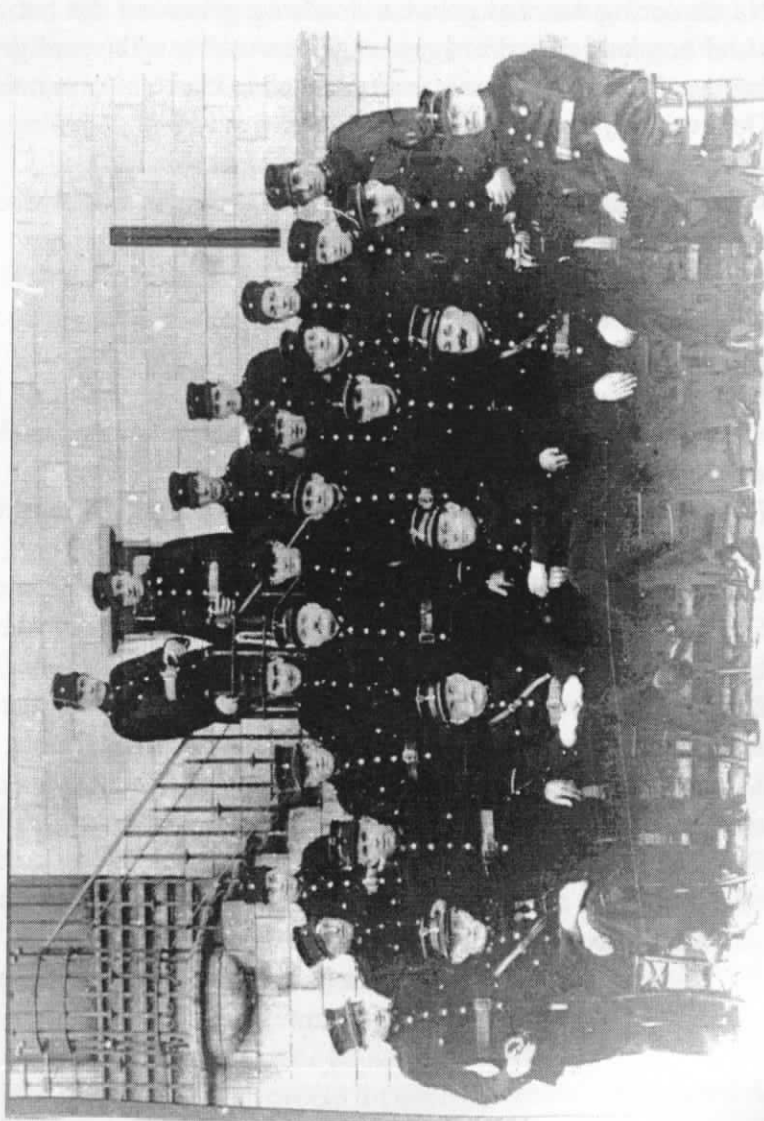
De benaming "De Lint" heeft geen enkele historische waarde. Het was de gewoonte om in de naaste omgeving van een boerderij lindebomen te planten: dit gebeurde ook rond de Koninginnehoeve. Nu nog staan er linden waar de boerderij stond.

Voor de Franstalige eigenaars van jaren geleden was het vlot uitspreken van het woord 'Koninginnehoeve' zeer bezwaarlijk. Het schijnt dat gemakshalve, met referentie naar de bestaande beplanting, de aanduiding onstond 'De linden'; dit zou dan verbasterd geworden zijn tot "De Lint".

De 'Putterij' (Torfvelden) die nu 'Hertoginnekamp' genoemd wordt, heeft wel een historisch verantwoorde benaming.

J. Sebrechts

Leden van het vrijwillig pompierskorps van Oud-Turnhout 1934 - 1935

De brand bij Jacobin

Een warme zomeravond, einde de jaren dertig, één of twee jaar voor de oorlog van 1940 – '45. We hadden reeds enkele dagen mooi weer gehad met temperaturen van 30 graden en méér. De avond bracht geen koelte en menigeen zat in de tuin of op straat met de geburen na te puffen van de warme dag. Dat er onweer in de lucht hing was te voorzien want de zwaluwen vlogen zeer laag. Met angst zag men in de verte, boven de Melle, de onweerswolken opduiken. Wij kinderen hadden, gezien de hitte, wat langer mogen opblijven, doch we konden de slaap niet vatten. Uiteindelijk deed het zandmannetje toch zijn best, sloot onze ogen en waren we vertrokken naar dromenland.

Het zal zo even na middernacht geweest zijn toen het onweer in volle hevigheid losbarstte. De ene bliksemschicht volgde de andere op, gevolgd door oorverdovend gedonder, windvlagen en pletsende regen en hagel. Opgeschrikt waren wij wakker geworden. Vader kwam naar boven en haalde ons uit bed. Mijn grootmoeder, die bij ons inwoonde, had de brandpolis, enkele waardevolle papieren en een geldkoffertje al uit de kast gehaald en mee naar beneden gebracht. Samen zaten we daar in de voorkamer waar de rolluiken waren neergelaten. De electriciteit was al uitgevallen zodat we ons moesten behelpen met kaarsen. Plots een felle bliksemschicht met op de seconde na een hevige knal. "Die is ergens ingeslagen", zei vader, en gelijk had hij. Nog geen 10 minuten later hoorden we alarm blazen. Brand! Brand! Vader trok de voordeur open en vernam dat er brand was uitgebroken bij Jacobin op het Brooseinde. Vic Segers, brandweerman van dienst, had het centrum op stelten gezet. Al fietsend reed hij het anders zo stille dorp rond, blazend op zijn klaroen. Enkele pompiers waren reeds al verzameld aan het

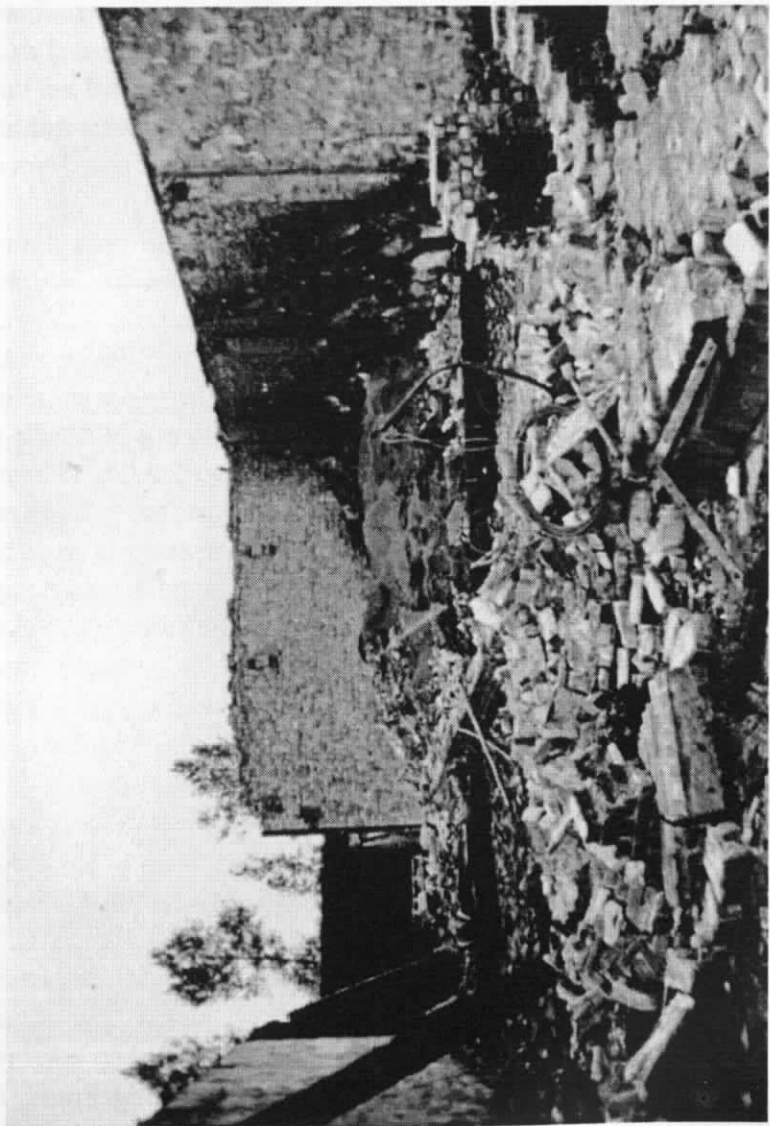
Na de brand bij Jacobin.

Foto Isidoor Mertens

gemeentehuis waar het brandweermateriaal was opgeslagen. Anderen waren volgens instructies reeds naar de brandhaard gesneld. Daar kwam Fons Leysen reeds al met zijn paard uit de Smetsstraat (nu de Neerstraat) aangelopen, snel werd het vóór de brandweervagen gespannen om dan vierklauwens richting Brooseinde te rijden, gevolgd door de rest van de pompiers op hun fiets

Intussen was het onweer wat geluwd. Vanuit de verte hoorde men nog nadonderen, het ergste was voorbij. Voor ons althans, maar niet voor de Jacobins. Aan de hoeve aangekomen, waar reeds enkele mensen samendrumden, zag men dikke zware smogrook uit de stal komen. Men hoorde het akelige geluid van brullende en loeiende koeien en het anstig gehinnik en gestamp van het paard. Met een brandhaak werden de staldeuren opengebroken, om te kunnen bussen. Maar door het openen van de deuren kregen de smeulende vlammen zuurstof en zetten de stal in lichterlaaie. Een steekvlam sloeg naar buiten en enige brandweermannen moesten wijken om hun hachje te redden. Hier was geen blussen aan. Enkele dapperen, samen met de broers Jacobin, probeerden nog enkele beesten te redden, maar tevergeefs, telkens zij bijna buiten waren, liepen zij terug de stal in. Na enkele pogingen kon men het paard redden.

Het woonhuis dat aan de stal was aangebouwd werd nat gehouden om erger te voorkomen. Ook de schuur en het karkot aan de overzijde van de stal werden bespoten. Gelukkig slaagde men er in deze te vrijwaren, na heel wat problemen gehad te hebben met het bereiken van water. Men had zelfs de gierput die buiten de stallingen lag, gebruikt om te blussen. Na enkele uren noeste arbeid had men het vuur overmeesterd en kon men de ramp overschouwen. De stal was volledig uitgebrand, de woning zwaar beschadigd. Hier en daar zag men onder het puin

De uitgebrande stal van de hoeve bij Jacobin

Foto Isidoor Mertens

de kadavers van de koeien liggen. Hun buiken opgezwollen als ballons zwart geblakerd en stinkend als de pest.

De pompiers hadden hun best gedaan, doch hadden het vee niet kunnen redden.

's Anderendaags en de volgende dagen troepte nieuwsgierigen samen rond de afgebrande hoeve, maar werden op afstand gehouden door de Jacobins. Deze waren ijverige doch zeer wantrouwige mensen, en schuwden iedereen die in de nabijheid van de boerderij kwam. Niettegenstaande de felle schade die de woning had opgelopen, bleven zij er toch wonen en werd de hofstede in zijn oorspronkelijke staat weer opgebouwd.

De Jacobins zijn op de hoeve gebleven tot de Openbare Onderstand, die de eigenaars waren van de hoeve, in 1953 besloot de hoeve te verkopen.

Toen op 29 januari 1953 de hoeve definitief verkocht werd, waren de dagen van de Jacobins op de hoeve geteld. Ze verhuisden naar een hoeve aan de Brem waar ze de rest van hun dagen zouden doorbrengen.

Van de hoeve "De Begijnhoeve" zoals ze genoemd werd, resten alleen nog herinneringen daar ze eind de jaren zestig werd afgebroken. Voor de volledige geschiedenis van deze hoeve verwijzen we u graag naar ons tijdschrift Corsendonca nr. 2 van juni 2000 waarin Marc Berrens u het volledige relaas brengt van deze toch wel merwaardige hoeve.

Onweer

De tijden zijn nu wisselwaar veranderd. Men haalt om zo te zeggen de schouders niet meer op bij een onweer. Vroeger in onze jeugd was dat anders.

Er moesten tijdens de nacht maar een paar donderslagen vallen

of iedereen, jong en oud, kon 't bed uit. De gewijde kaars werd uit de kast gehaald en aangestoken. Vader of moeder trok gewapend met een gewijde palmtak gesopt in 't wijwater van Sinkxen het huis rond. Kamer voor kamer werden de vier hoeken met wijwater besprenkeld. Op het einde ging vader of moeder met het wijwater rond en werd er door de huisgenoten een kruisken gemaakt. Iedereen zat volledig gekleed, vluchtens gereed indien nodig. Het geld, de verzekeringspolis en ander waardevolle dingen lagen pakkens gereed. Dikwijls was de electriciteit reeds bij de eerste bliksemschichten uitgevallen, en zat men er alleen maar met het licht dat de gewijde kaars gaf, wat de zaak nog benauwder maakte. Bij de boeren lag het broodmes gereed om, indien nodig de bindzeelen van de koeien door te snijden bij eventuele blikseminslag. Ondertussen werd er aanhoudend gebeden en werd er bij elke donderslag verschrikt naar elkaar rondgekeken. Niemand mocht terug naar zijn bed alvorens men wist dat het onweer weg trok en dat het ergste voorbij was. Gewoonlijk had vader dan de voordeur eens opengetrokken en naar de lucht gekeken om te zien waar het onweer naartoe trok.

Ach waar is de tijd.

Isidoor Mertens

Roger van Mierlo

Kerstmis 1917 aan het front

Na een beschieting die zij uitgevoerd hadden op de Duitse stellingen werden de lege hulzen op een kar geladen. De camouflagenetten werden terug over de lopen van de kanonnen getrokken. De stellingen werden bijgewerkt en terug verstevigd, daar deze door het herhaalde schieten, deels waren weggezakt door de terugslag van de kanonnen. Kortom, die voormiddag was het een hele bedrijvigheid in hun linie. Karren met nieuwe munitie werden afgeladen en gereed gelegd voor een volgende beschieting, steeds voorbereid op vijandelijk vuur. 's Namiddags hadden zij eindelijk wat rust. Sommigen onder ons hadden zich verdiept in het kaartspelen, anderen zaten bij het roken van een pijp of een sigaret een frontblaatje te lezen, anderen lagen zo maar op hun brits genietend van de gevechtspauze.

De eerstvolgende dagen bleef het kalm. Het waren dagen van verveling. Hun gedachten dwaalden af naar hun dorp en naar hun familie. Aan het geratel van de machienegeweren en het mortiervuur aan het front, dat vòòr hun lag, waren ze al gewoon geraakt. Het was kalm, eigenlijk te kalm langs bijde zijde van de frontlijn. Bereidden de Duitsers of de geallieerden een nieuw offensief voor? Niemand wist het, niemand kon het hen vertellen. Als het zo was dan zouden zij eersdaags weer in actie moeten treden om de vijandelijke stellingen te beschieten, een beschieting dewelke een aanval steeds voorafgaat.

De dagen gingen voorbij en zo liep het stillekens aan naar Kerstmis toe. Het was precies of men aan het front had afgesproken om met deze dagen niet te vechten. Spradisch hoorden zij het knallen van een geweer, maar het ratelen van de mitrailleurs was stilgevallen. Het was of de aankomende feestdagen de mensen tot bezinning bracht. Ieder liep in zichzelf

gekeerd rond, met de gedachten thuis bij ouders, vrouw en kinderen bang voor wat de toekomst zou brengen.

Ook Jef Mertens liet zijn gedachten afdwalen naar het verre Oud-Turnhout. Hoe zou het met moeder en vader zijn, en met zijn broers Gust? Hoe gezellig had het kunnen zijn, allen samen vergaard rond de Leuvense stoof bij het gedempte licht van een petroleumlamp, de tijd afwachend om naar de nachtmis te gaan geduffeld in een warme overjas om de vrieskou te bedwingen. Hij dacht ook aan de heerlijke tas chocolademelk met krentenbrood, dat speciaal voor deze gelegenheid gebakken werd. Doch nu was er niets van dit alles. Als jonge knaap van 18 jaar vierde hij dit jaar zijn Kerstmis in een bunker samen met zijn maat Fons, op enkele kilometers van de voorste linies bij een temperatuur van -6 graden, wachten op wat komen zou. Rond 23 uur kon, die het wilde, naar de nachtmis in Pervijze gaan. Deze werd daar opgedragen in het half kapotgeschoten kerkje door de aalmoezenier. In stille aanbidding baden honderden soldaten om de oorlog te mogen overleven en voor vrede.

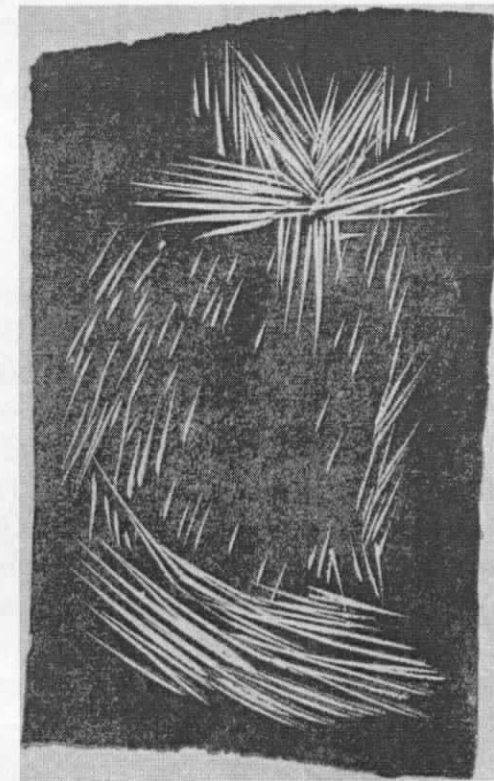
Langs de andere kant van de frontlijn, bij de vijand, werd er ook Weihnachten gevierd. Men hoorde zelfs van uit de verte het zingen van "Stille nacht, heilige nacht". En of het een stille nacht was, er viel geen enkel schot langs beide kanten. Het was of de tijd stil was blijven staan, samen met die grote ster in Betlehem boven de stal waar het kindeke Jezus geboren werd. Die stilte hield aan tot en met tweede Kerstdag, toen hoorde men hier en daar een schot vallen, soms gevolgd door een salvo uit een machinegeweer, doch na Nieuwjaar brak de hel los.

Op 2 januari groot alarm. Kerstmis was voorbij. Een nieuw jaar was begonnen, weerom dood en vernieling zaaiend langs beide kanten van de frontlinie.

Aan die "Stille Heilige Nacht", aan het kindeke Jezus dat in een kribbe geboren was om vrede op aarde te brengen, dacht men niet meer. Weerom vocht men om te overleven. De vrede waarvoor men gebeden had was nog ver af en vele soldaten hadden in de loopgrachten aan de IJzer hun laatste Kerstmis gevierd.

Ook dit was Kerstmis.

Isidoor Mertens

Proef met een préhistorische Buriijn gravure door Staf Aerts

Nº 202

Vandaag en achttienhonderden vijf en twintig den zevende julii
 van Bladel op den avonds dag id 1802. om te veel tijd geslopt het Dillen schepend met de
 regering. en officieel van den Leerdelen Staat van de Hied. raanch ont
 ommed Raapstette geompacens Franciscus Van Bladel, min Melen, achttyf en dertig jaren,
 July 1823. moirende kenhout, in welken ord. geboord heeft een kind. Zoon de Van
 belaanond gesloft geboren te Turnhout op den vyfde. Zeer vriend ony
 wein met nibby van hem. Van Maerckd. Hien Maria Catharina Dierckx
 tyne huysvrouw. oudsted endonig jaar, moirende kenhout Maar an
 by Van Maerck heeft te willen geseende Noorn aemmen Van. Doorned Raapstette,
 De Noorn oude VerMaing ende Verlooning gelessen in de legennowdigheids
 Christiaanid Feyend, meldears, vechtstern onbedig jaar 1818 Noornes Franck ude
 Buis, noorn an, achtstree endonig jaar, 1800 ende by det te Turnhout 18
 hebben den vader ende gelygen. Delfen te Dombel ont gebelst waar geseene
 Hooging *Van Bladel*
Van Bladel c. Jeyens G. J. Dille

Doopakte van Joannes Baptista Van Bladel

S. A. T

Joannes Baptista Van Bladel

° Turnhout 6 juli 1823
 † Oud-Turnhout 18 mei 1894

Joannes Baptista Van Bladel, zoon van Franciscus Van Bladel en Anna Catharina Dierckx, werd geboren te Turnhout op 6 juli 1823. Het gezin Van Bladel was toen woonachtig in de Otterstraat nr 44 waar zij als winkelier aan de kost komen. Na zijn studies aan het seminarie te Mechelen wordt Joannes Baptista Van Bladel aldaar tot priester gewijd op 18 maart 1848. Enkele maanden later, op 17 oktober 1848, begint hij zijn priesterloopbaan als onderpastoor te Vorselaar. De Oud-Turnhoutse Sint-Bavokerk die sinds 1836 als onafhankelijk parochie of succuraal van derde klas functioneert wordt op dit ogenblik bestuurd door pastoor Petrus Dominicus Kerselaers, geboren te Meerhout op 7 maart 1797, en onderpastoor Carolus 's Hertogen, geboren te Diest op 22 augustus 1827. Wanneer deze laatste op 29 december 1860 naar Noorderwijk verplaatst, wordt neemt Joannes Baptista Van Bladel zijn plaats in en komt hij op 29 december naar Oud-Turnhout. In de zeven jaar dat hij de parochiale diensten als onderpastoor waarneemt moet hij zeer geliefd geworden zijn bij zijn parochianen want als pastoor Kerselaers op 12 juni 1867 sterft en het bisdom onderpastoor Van Bladel als zijn opvolger aanduidt, is de vreugde in het dorp algemeen. Op 21 september treedt hij officieel als pastoor van Sint-Bavo in dienst, en wordt hij met veel luister door zijn parochianen ingehaald.

In "De Kempenaar" van 28 september 1887 vinden we daarover het volgende verslag:

Eergisteren had te Oud-Turnhout de plechtige inhaling plaats van den eerwaardigen heer Van Bladel, nieuwbenoemd pastoor der parochie. Reeds van zodra het de Oud-Turnhoutenaars bekend was dat hun beminde onderpastoor hun tot herder was gegeven, toonden zij hunne tevredenheid over de keus van Z. Em. door vreugdeschoten, en begonnen zij eenpariglijk samen te werken om den nieuwen herder eene waardige ontvangst te bereiden. Nog nooit was de gemeente zoo schoon versierd geweest als thans. Donderdag namiddag kwam eene talrijke schoon uitgedorschte eerewacht den nieuwen herder aan de pastorij van den zeer eerw. Heer Deken te Turnhout afhalen. Nadat Jonkheer Van der Beken-Pasteel, burgemeester der gemeente, den eerw. Heer Van Bladel in eene schoone en diepgevoelde toespraak had geluk gewenst met zijn benoeming, en de nieuwen herder had verzekerd van de diepen eerbied welken zijne parochianen hem toedragen, een eerbied waarvan de stappen die zij tot nu toe deden alreeds een voorteken waren, en dat zijn weleerwaarde er op kon rekenen dat de wereldlijke overheid van Oud-Turnhout haren geestelijken herder waardiglijk zou ter zijde staan in de tot standbrenging van alles waartoe de geestelijke bestuurder der parochie de hulp van het wereldlijk bestuur zou behoeven, werd de heer Van Bladel in het prachtig, met twee paarden bespannen rijtuig van den heer burgemeester en begeleid door de eerewacht, naar zijn nieuwe parochie gebracht. Aan de grens der gemeente werd de nieuwe herder, onder het vreugdegeroep van duizenden zijner parochianen, ontvangen door 't gemeentebestuur, de beide gilden, de onderwijzer aan het hoofd der schoolkinderen, eenige

jongentjes als herders en eenige maagdekens in 't wit gekleed, en verwelkomd door eene schoone toespraak, gehouden door den heer Jac. Peeters, eerste schepene, namens het gemeentebestuur. Van daar zette de plechtige stoet onder luid vreugdegejuich zijn weg voort tot aan de pastorij, alwaar de nieuwe herder de eerewijn werd aangeboden en hem door een der maagdekens, de jonge juff. M. J. Claesen, een schone aanspraak werd gedaan uit naam der maagdekens en van de schooljeugd.

Na eenige ogenblikken toevens, werd de nieuwe pastoor in plechtige optocht naar zijn kerk geleid. Hier werd hij verwelkomd en hem geluk gewenst door de heer J. C. Bax, namens het kerkbestuur, waarna de gilden als het bijzonderste teken van hun eerbied de vaandels op de grond legden waarover de nieuwe pastoor vergezeld van de zeer eerw. heer Deken, en van de weleerw. heren Govers pastoor van het gasthuis te Turnhout en Strooybant pastoor te Ravels, de kerk binnen trad. Na de afloop van de gewone formaliteiten der inhuldiging, hield de heer Deken een toespraak tot de parochianen en daarna nam de stoet, in dezelfde orden de weg naar de pastorij, alwaar de parochianen met hart en ziel wensten dat hun nieuwe pastoor in voorspoed en tevredenheid zijn leven moge slijten. Wij zegden dat de parochianen met ijver en volharding samen gewerkt hebben om hun pastoor een waardige ontvangst te bereiden, die ontvangst was inderdaad luisterlijk. Nog nooit was Oud-Turnhout zo schoon versierd geweest. Aan de eerste huizen der gemeente, aan de pastorij, aan de zogezegde dreef of kerkweg en aan de kerk waren vier prachtige praalbogen opgericht, versierd met zinnebeelden, verzen en jaarschriften, gelukwensingen en welkomsgroeten en waren de huizen met bloemen en loofwerk versierd.

's Avonds werd er ter ere van de nieuwe pastoor een groot gastmaal gegeven door de heer burgemeester Jonkheer Van der Beken-Pasteel, op zijn hof te Corsendonk, waartoe zeer eerw. heer Deken de getuigen, de familie van de nieuwe herder benevens de leden van het kerkbestuur, van de gemeenteraad en enige van de aanzienlijkste inwoners der parochie genoodigd waren. Intussen vermaakten zich de parochianen, de leden der eerewacht en de Gildebroeders onder het drinken van een glas bier, hetwelk hun gulhartig werd geschonken en 's avonds werd het feest door een schone verlichting bekroond.

De inwoners van Oud-Turnhout hebben op deftige wijze getoond dat zij de keuze van Z. Em. toejuichen en ingenomen zijn met de nieuwe herder, wiens deugden zij in zijn loopbaan van onderpastoor mochten leren kennen en hoogschatten.

De orde welke er bij het feest, ook in de avond, heerste, was de schoonste getuigenis van de oprechte kinderlijke geest waarmee zij hun geestelijke vader verwelkomd en ingehaald hebben.

Die geest van eerbied en genegenheid is niet alleen een aangenaam voorteken voor de overheid, maar eenigermaten een onderpand voor de geestelijke bestierder dat zijn zorgen en moeiten zullen bekroond worden door de onbepaalde gehoorzaamheid zijner parochianen, in alles wat het zedelijk bestuur der gemeente aangaat.

Dat de waardige herder gerust die hoop koestere! Wij houden ons overtuigd dat zijn parochianen welke, op 26 september 1867, zulke ondubbelzinnige blijken van hoogachting hebben gegeven, nimmer die dag en de afgelegde verklaring vergetende, ook nimmer die hoop zullen te leur stellen.

Wij wensen de parochie van Oud-Turnhout oprechtelijk geluk met haar nieuwe herder.

Tijdens het bestuur van pastoor Van Bladel zijn er verschillende verfraaiingen uitgevoerd aan de kerk en was de kerk rijkelijk versierd.

Een van de blikvangers in de kerk toen was ongetwijfeld het kunstwerk van de vermaarde schilder Gaspar de Crayer, tijdgenoot van Rubens, dat toen boven het thans verdwenen hoogaltaar hing. Het bewuste doek stelde de verschijning van Maria voor aan de H. Bernardus en daarbij heeft zij één borst ontbloot, waaruit een straal melk komt, om de dorstige heilige te voeden. Dit was niet naar de zin van de kuise bevolking van de 19de eeuw, en het doek werd van de muur gehaald. In 1904 werd dit schilderij verkocht aan het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen voor de som van 2000 fr. Nochtans was dit een waardevol en erg belangrijk schilderij. Het was in 1668, door Edmunda de Ibarra de abbis van de cisterciënzerabdij van Nazareth bij Lier, besteld voor het hoogaltaar van de abdij. Tijdens de Franse Revolutie werd het doek gered door de schilders E. Stevens en G.E. Avondtrood. Het werd na de Franse Revolutie overgemaakt aan de nog levende zusters, die het op hun beurt aan de parochiekerk van Sint-Bavo schonken.

Een tweede schilderwerk van een vermaarde meesterschilder dat toen de kerk sierde, en thans nog siert, is het schilderwerk het "Avondmaal" van Erasmus Quellin. Jan Erasmus Ouellinus werd te Antwerpen geboren in 1623 en was gehuwd met Isabella, een dochter van David Teniers de jonge. Jan Erasmus Quellinus overleed te Antwerpen op 11 maart 1715

In 1875 zal het doek wel aan enige herstellingen toe zijn geweest want pastoor Van Bladel laat het doek restaureren door Witdoeck, een bekend schilder van die tijd.

Het is ook onder zijn bestuur dat de familie Glénisson de Oud-Turnhoutse kerk begunstigt met de thans nog bestaande mooie

Dit kunstwerk van Gaspar de Crayer, een tijdgenoot van Rubens, is niet meer in de kerk. Het beeld (de naakte borst van Maria) paste niet in de kuisheid van onze voorouders en het werk moest uit de kerk verdwijnen.

Foto archief Corsendonca

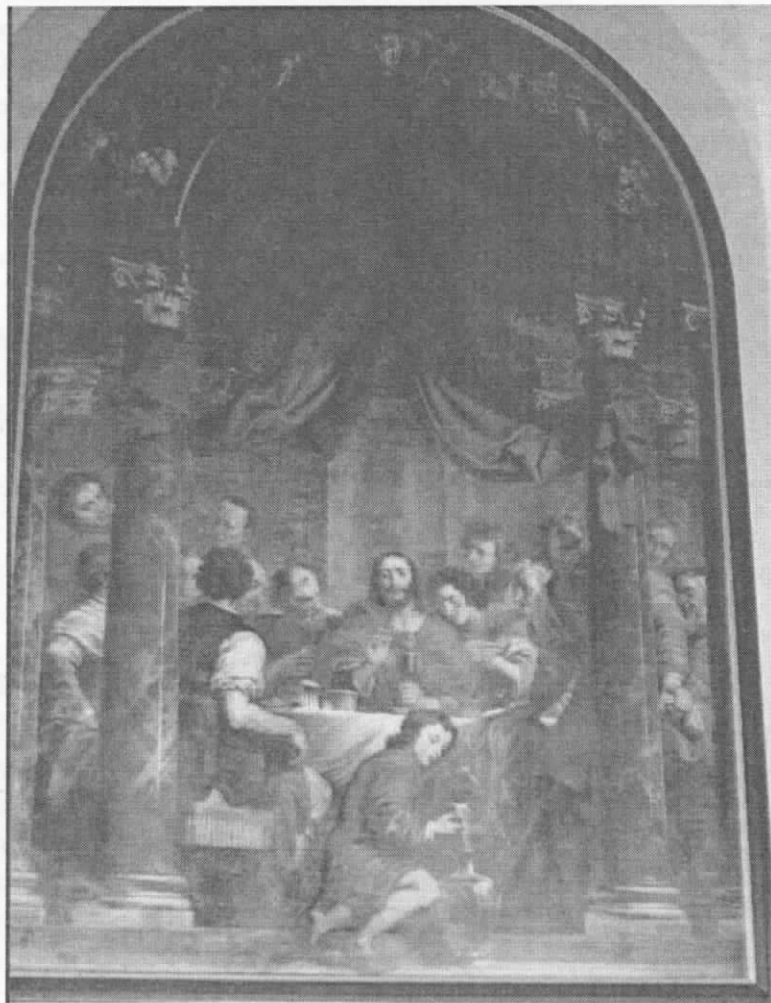
gebrandschilderde glasramen. Een andere gebeurtenis tijdens zijn bestuur is de vraag van de Oosthovense bewoners voor een eigen kerk. Hij is daar fel tegen gekant. Maar als na heel wat getouwtrek op 17 mei 1888 in het staatsblad het koninklijk besluit verschijnt dat er aan de inwoners van Oosthoven-Schuurhoven een hulpparochie wordt toegeken, moet hij zich niet alleen bij dat besluit neerleggen, hij verliest uiteraard ook een stuk van zijn parochie, dat van nu af de parochie Sint-Antonius zal heten. Door dat getouwtrek is hij bij de mensen van Oosthoven en Schuurhoven niet zo geliefd.

Maar bij zijn parochianen in het centrum is hij wel zeer geliefd. Op 26 september 1892 - hij is dan 25jaar pastoor van Sint-Bavo - wordt dit jubileum door zijn parochianen op uitbundig wijze gevierd

Ook hier brengt het "Aankondigingsblad" op 1 oktober 1892 weer een uitgebreid verslag.

Jubelfeest te Oud-Turnhout

Verleden maandag heeft Oud-Turnhout, op plechtige wijze, het vijf-en-twintigjarig jubelfeest gevierd van de Z. E. H. J. Van Bladel, als pastoor dier parochie. Reeds van in de vroegen morgend wapperde de nationale vlag aan Oud-Turnhouts kerktoren en aan elke woning der parochie, en overal zette men zich met ijver en blijdschap aan het werk om gepaste jaarschriften en gelegenheidsdichten op de gevels te brengen en de laatste hand te leggen aan de voorbereidsels voor de verlichting en het vuurwerk. Het is ons onmogelijk om al de jaarschriften mede te deelen, die aan de gevels prijkten; schier elke woning had het zijne, en allen waren zeer gepast; onder de gelegenheidsdichten hebben wij de volgende afgeschreven:

Het "Avondmaal" van Erasmus Quellimus.

Foto Roger Van Mierlo

Bij de heer Jac. Peeters, gemeente-ontvanger:

*Heden is 't kantoor gesloten
En de ontvanger zetelt niet,
Daar hij met de huisgenoten
Zijner Herder hulde biedt.
Maar wie 't lust een glas te drinken
Op den jublaar, merk wel dat
Heden ik wil bruinen schinken
Bruinen van het patervat.*

Bij M. De Ryck, tolbeamte:

*Al huis ik achter haag en schuur
Met vrouw en kleine wicht,
Vergeet niet dat Sus, uw gebuur,
U roemt uit zoete plicht.
De toldienst wordt hem licht en vrij,
Hij dankt nog vijf en twintig jaar
Viert hij zijn gouden feestgetij
En ik mijn zilv'ren huw'lijkspaar.*

Bij M. J. Stynen – Peeters, in Den Leeuw:

*Zoo gij ooit een glas wilt drinken
Van het frissche gerstennat,
Laat dan nu de bekers klinken
En roept luid : proficiat!
Weerde Herder, Jubilaris,
Leef nog lang in peis en vree,
En wanneer de dag eens daar is
Trek dan heen naar 's Hemels stee.*

Bij M. Al. Remeysen, bakker, recht over de pastorie:

*Meer dan vijf en twintig jaren
Wist gij werk en deugd te paren;
Daarom, Herder, om het meest
Wordt er nu in 't dorp gefeest.
Daaglijks sta ik voor mijn oven,
Gansch bezweet en wit bestoven;
Heden maak ik geen gebak,
Maar draag ik mijn zondagspak.*

Te 10 ure had in de parochiale kerk een plechtige mis van dankzegging plaats, opgedragen door de Z. E. Jubilaris, dewelke bijgestaan werd door de eerwaarde heren V. Glenisson, onderpastoor te Geel, Willems, directeur van het klooster te Arendonk, de E. H. Pastoor van Schoonbroek, de E. H. Pastoor van het Gasthuis te Turnhout en de eerwaarde heren Verschueren, Van Roey en Adams, onderpastoors te Turnhout. De familieleden van de Eerw. Jubilaris, en geheel de achtbare familie Glenisson onzer stad hadden plaats genomen op het choor, terwijl een dichtgepakte menigte parochianen en ook verscheidene inwoners van Turnhout de ruime kerk vullden. De vaandels der verschillende broederschappen waren aan de kerkpilaren uitgestald en een alterfraaiste, prachtige luster, geschenk ter gelegenheid van het jubelfeest, hing voor het Hoogaltaar.

*De volgende jaarschriften verkondigden het blijde feest:
Boven het Hoogaltaar:*

HIC DIGNUS PAROCHUS JUBILANS OVIBUS
FAUSTISSIMA PRECATUR.

In de middenbeuk aan de predikstoel:

AL DE PAROCHLANEK ZULLEN HIER DE WIJZE
LESSEN VAN HUNNEN HERDER JUBILARIS
ONTVANGEN.

Aan het hoogzaal:

LAUDATE JUVENES PAROCHUM IN CHORIS
AC IN ORGANIE SUAVITER SONANTIBUS.

Na de mis werd, van wege de Z. E. Jubilaris, aan de arme van Oud-Turnhout een ruime uitdeeling van brood gedaan en daarmede was de plechtigheid van de voormiddag afgelopen. Des namiddags, te 4 ure, brachten de fanfare De Burgerzonen, onder een grote toeloop van volk, een schone serenade aan hun welbeminde Herder Jubilaris; twee ballons werden opgelaten. Een fraaie stoet, bestaande uit de boogschuttersmaatschappijen Willem Tell, gevestigd in Den Leeuw, en de boogschuttersmaatschappij gevestigd bij M. Borghmans; uit de gilde van St. Bastiaans, met vaandel, schild en koning; uit broederschappen en de fanfare, werd aan de molen gevormd en doorkruiste de gemeente, terwijl het korps vrijwillige pompiers, in uniform, de politiedienst verrichtte. Vervolgens ging men over tot de verlichting, waaraan geheel de parochie, tot zelfs in afgelegen wijken en hoeven, deelnam; als bij toverslag rezen overal de lichtjes op; hier bij middel van ballons, die er met honderden gebezigd werden, daar door het traditionele oordjes keerskens, ginder met transparanten, enz., enz.

Overheerlijk was de aanblik van de straat, bijzonder van den driehoek voor de pastorie en van het tien meters hoge gestel

De doopkapel van de Sint-Bavokerk omstreeks 1900

Foto Verz. Jef Hens

hetwelk zich voor de pastorie verhief, en in duizende glaasjes, die als diamanten vonkelden, de letters J V B en de jaartallen 1867 – 1892 in top voerde, als om heinde en ver de naam van de jubelaar en de reden van het schone feest te doen fikkeren, terwijl de verlichting geheel de voorgevel van de pastorie bedekte en door twee schitterende triomfbogen ingesloten was. Wij moeten ook de verlichting melden der brouwerij De Ster, van M. E. Meynendonckx, schepene; de voorgevel bevatte een transparant waarop op donkeren grond, in vergulde letters prijkte:

1867 – 1892

Hoe langer, hoe duurbaarder.

Terwijl de zijgevel een grooter transparant bevatte die, insgelijk op zwarten grond, in vergulde letters en de Ster in 't midden, als jaarschrift droeg:

DEN HERDER JUBILARIS
WENSCHEN WIJ LIEFDEVOL
GELUK & HEIL.

Een prachtige lichtstoet, die van verre een overheerlijk en toverachtig aanzien had, doorkruiste de gemeente met de fanfare aan het hoofd, en gevolgd door een jubelende menigte. Te 8 ure werd een prachtig vuurwerk afgestoken, hetwelk wel een der schoonste was dat sedert lange jaren in onzen omtrek heeft plaats gehad.

Men mag zeggen dat het jubelfeest van de Z. E. H. Pastoor van Oud-Turnhout bij uitstek is gelukt. Door een heerlijk weder begunstigd, had het een buitengewoon talrijke menigte uit onze

stad gelokt; ten andere, geheel de parochie van Oud-Turnhout heeft er geestdriftig aan deel genomen en het is op de beste wijze geëindigd.

Wij brengen welverdiende hulde aan de ijverige en bekwame feestcommissie, aan al de inwoners van Oud-Turnhout, en hopen met hen, dat hun geliefde Herder, de Eerwaarde Jubilaris, nog lange jaren hun zijne beste zorgen moge wijden.

Pastoor Van Bladel is een man die blijkbaar goed met zijn parochianen kan opschieten en die zich volledig inzet zowel voor de jeugd als voor de armen bij middel van het armenbestuur waar hij voorzitter van is. Voor deze bewezen diensten aan het weldadigheidsbureau van Oud-Turnhout wordt hem op 13 maart 1894 bij koninklijk besluit de burgerlijke medalie van 1st klas toegediend.

Ter gelegenheid van deze onderscheiding biedt de fanfare "De Burgerzonen" hem, enkele dagen later, onder veel belangstelling een serenade aan.

Twee maanden later, op donderdag 18 mei 1894, overlijdt hij op 75-jarige leeftijd.

Ook nu weer is het dorp in rep en roer als hij door zijn parochianen naar zijn laatste rustplaats wordt begeleid.

Het Aankondigingsblad van 26 mei 1894 verhaalt de uitvaart als volgt:

Verleden maandag, te 10 ½ ure voormiddag, heeft te Oud-Turnhout de plechtige lijkdienst en begrafenis plaats gehad van de Z. E. H. Van Bladel, in leven pastoor der parochie, en donderdag, 18 dezer, aldaar godvruchtig in de Heer ontslapen. Geheel de parochie nam deel in deze treurige plechtigheid, die waarlijk indrukwekkend was.

De droevige stoet werd geopend door 4 hoornblazers der vrijwillige pompiers; dan volgden de schoolkinderen, jongens en meisjes, met het onderwijzend personeel; daarna de Congregatiën der jongelingen en der jonge meisjes, de schuttersmaatschappij, de Gilde van St. Sebastiaan, de Confrerie, de Gemeente-, Kerk- en Armenraden, de fanfare De Burgerzonen, vervolgens het lijk, de familie en eene talrijke menigte ingezetenen van Oud-Turnhout en omliggende plaatsen, waaronder bijzonder werden opgemerkt vele eerw. heeren geestelijken en schier al de leden der achtbare familie Glenisson onzer stad, die voor de parochie Oud-Turnhout zoveel goeds heeft gesticht. De hoeken van het baarkleed werden gehouden door de heren J. Broeckx, burgemeester, in naam van de gemeenteraad; E. Meynendonckx, als voorzitter van het Armenbestuur; W. Sels, als lid van de commissie der Godshuizen, waarvan de eerw. overledene voorzitter was, en als voorzitter van het kerkfabriek J. Jansen.

De vrijwillige pompiers, met den rouwkrep om den arm, deden de ordedienst rond de stoet, en al de vaandels en kartels waren met rouwkrep behangen.

Het H. Misoffer werd opgedragen door de Z. E. H. Kanunnik Pittoors, pastoor-deken van Turnhout, bijgestaan door de eerw. heren Thys, pastoor te Ravels; Willems, Bestuurder van het klooster te Arendonk; Heestermans, onderpastoor te Arendonk en Willemsen, pastoor te Schoonbroek.

Na de plechtige dienst had een talrijke uitdeling plaats van brood aan de armen der gemeente en werden de stoffelijke overblijfsels onder het spelen van treurmarchen door de fanfare naar zijn laatste rustplaats begeleid, alwaar door de heren E. Meynendonckx, schepene en Voorzitter van het Armenbestuur, en J. De Bruyne, onderwijzer der aangenomene school, de volgende treffende lijkredenen werden gehouden:

M. Ed. Meynendonckx sprak als volgt:

Eerwaarde Heren, Mijnheren,

Het valt mij innig smartelijk den laatsten afscheidsgroet te moeten zeggen aan onzen eerw. heer pastoor, J. B. Van Bladel, zoo diep betreurd door al zijne parochianen, vrienden en kennissen; beweend vooral door de leden van het Bestuur der kerk, der Godshuizen en het Armenbestuur, in wier midden hij gedurende zoovele jaren door onverpoosd zwoegen vrede en eendracht stichtte; wier aanleider en onverwrikbare schutspaal hij was op den weg der gerechtigheid, uit wiens handen de noodlijdenden zoo mild heil en troost putten mochten.

De ons duurzame afgestorvene werd te Turnhout geboren den 6 juli 1823; priester gewijd den 18 maart 1848, werd hij den 17 oktober van hetzefde jaar onderpastoor te Vorselaer, en den 26 december 1860 als onderpastoor gezonden naar Oud-Turnhout waar hij ten jare 1867 op 21 september tot pastoor werd benoemd.

Dat de eerw. heer Van Bladel door zijne toevertrouwden hoog geacht en bemind werd, hoeft geen bewijs.

Herinnert u slechts het 25-jarig jubelfeest van 26 september 1892.

Hoe geduldig sprong toen iedereen op de bres! Hoe wedijverden alsdan alle Oud-Turnhoutenaars om hunnen gevierden Jubilaris de gevoelens van genegenheid te schenken, zijner verdiensten waardig; en wie heeft niet in de gelaatstrekken van al zijne parochianen den indruk van verslagenheid ontdekt toen zich hier met bliksemsnelheid de treurige mare zijner dood alom verspreidde.

De eerw. heer Van Bladel, inderdaad, was niet alleen een vriendschap te winnen van al wie maar eenigzins voor vriendschap vatbaar is.

Zijne ootmoedigheid en zijne mildadigheid strekken hem tot vader aan allen en tot redder en steun der armen.

De noodlijdenden helpen en bijstaan, ziedaar wat hem het grootste genoegen, de grootste voldoening verschaftte; maar wat aan zijne mildadigheid het waar karakter, de ware verdiensten toekende, was de geheimhouding waarmede ze immer gepaard ging. Het Staatsbestuur erkende de door hem bewezen diensten als lid van het Weldadigheidsbureel, en schonk hem bij koninklijk besluit van 13 maart 1894 de burgelijke medaille van 1st klas.

De heer zij u genadig, eerw. heer pastoor. Hij schenke u het loon dat beloofd is aan allen die hunnen evennaaste liefhebben, bijstaan en geleiden op het pad der deugd.

Uw lichaam slape zacht in dezen bodem. Uwe ziel ruste voor eeuwig in den schoot der Godheid!

Uit naam van al uw parochianen wensch ik u, eerw. heer pastoor, het jongst vaarwel tot in het eeuwig vaderland!

M. J. De Bruyne, onderwijzer, drukte zich als volgt uit:

Mijnheren,

Eene schoone en verhevene loopbaan is ten einde; een ievervolle en hooggeachte priester is plotseling aan de teedere zorgen zijner parochianen ontrukkt, een edelmoedige menschenvriend, een trooster der bedrukten, een weldoener der armen is ons ontnomen, en wij, zijnen toevertrouwd, vrienden of kennissen, wij omringen zijn duurzaam overschot op den boord dezer kille aardkloof, om hem de laatste hulde te brengen onzer grenzelooze verknochtheid!

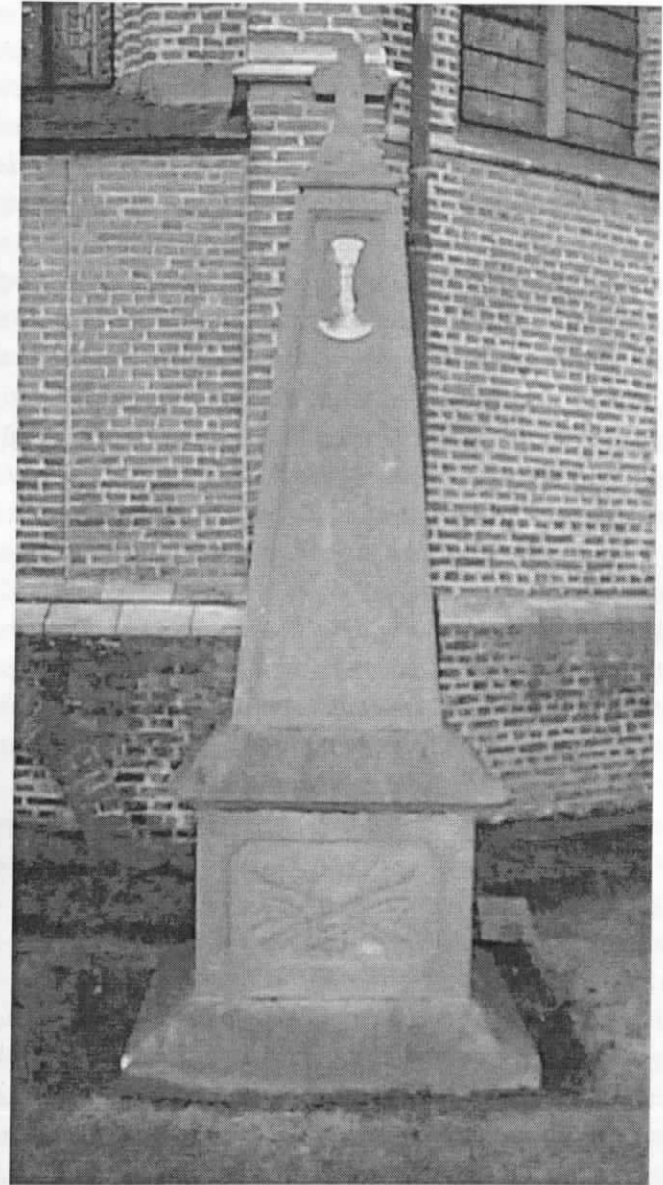
Dat hij van zijn volk geacht en geëerbiedigd werd, hebben wij meer dan eens in het verledene kunnen opmerken; voor de geringste zaak, welke maar eenigsins bijdragen kon tot dankbetuiging aan den achtbaren Herder, was iedereen op de been; arm en rijk, klein en groot, reikten elkander dan de hand: allen beoogden steeds hetzelfde doel: dank en liefde betuigen aan hunnen trouwen priestervader; dat merken wij ook op vandaag, bij de ter aardbestelling van den ons zoo kostbaren pand. Vrienden zijn het die hunne betrekkingen eerst dan staken wanneer de dood hen heeft gescheiden, en die vrienden zijn talrijk, wat ons geenszins verwondert.

De eerw. heer Van Bladel was de edelmoedigheid zelve, een ware menschevriend in den echten zin van 't woord, in wiens gesprekken de eenvoudigheid en fijngeestigheid immer doorstraalden.

Door zijn menschenlievend karakter en gespraakzamen omgang met iedereen, telde hij onder zijne vereerde bezoekers de geachtste familiën onzer omstreken.

Wat hij was voor de arme menschen? Vraag het hun, zij die ooit in nood zijn geweest en hem bekentenis deden van hunnen toestand; vraag het aan hen die met verkropten boezem hunnen heiland en redder tot bij zijne gewijde rustplaats vergezelden, en zij, beter dan ik, zullen u zijne werken van liefdadigheid, zijne milde giften roemen.

Niet alleen bloeide zijn hert tot lafenis en verzachting der noodlijdenden; het bloeide evenzeer tot de betrachtning van geluk voor al de schapen zijner kudde en meest nog voor de lammeren. Ja, de kinderen, de kiemen van het nageslacht, dat waren zijne lievelingen bij uitstek; hieraan eene schoone opvoeding geven, een degelijk onderwijs in Godsdienst en wetenschap wist hij, was de grondsteen leggen voor de toekomst

Grafmonument van pastoor Joannes Baptista Van Bladel.

Digitale foto Roger Van Mierlo

en 't algemeen welzijn zijner parochianen. Dank aan zijne echt herdelijke bezorgdheid, kwam er voor de kinderen een schoon en ruim schoollokaal tot stand, en van dan af werd zijn streven voor deszelfs voltooiing en opluistering eene aaneenschakeling van opofferingen. Werd hij in zijne edelmoedige doeleinde soms al teleur gesteld, de Algoede zal het hem in eer vergelden!

Het levendig geloof en diepe godsvrucht van onzen diepbetreurden Herder, mijnheeren, zijn u allen genoegzaam bekend; hoe zagen wij hem soms, door sneeuw en koude henen, eenen weg banen langs den eenzame en langen voetpad, die van zijn huis naar de kerk leidt; hoe menigmaal moet hij voor 't heilig altaar verschijnen, bibberend van koude en afgemat van vermoeinis, en, wanneer hij door werken afgesloofd en zijne oude ledematen aanhouden door pijnen geteisterd werden, hoe zagen wij hem dan nog dagelijks naar Gods tempel henvoeren!

De kerk, dat huis Gods, waarin zijne dankbare Christenen met hem, verslonden in godsvrucht en liefde tot den Allerhoogste, hunne vurige gebeden ten Hemel stuurden; die kerk, mijnheeren, waarop al de parochianen van Oud-Turnhout fier mogen zijn, was over 27 jaar niet wat zij thans schijnt.

De eerbiedwaardige grijsaard, onze eerw. heer pastoor, dank aan zijnen immer groeiende priesteriever, heeft ze langzaamerhand herschapen in een waren Tempel Gods. Gezegend zij, die uit Christelijke genegenheid hieraan hunne reddende hulp hebben willen bijbrengen.

U al de weldaden en verbeteringen opsommen welke de dierbare afgestorve aan de kerk zijner parochie heeft geschonken, is mij onmogelijk, mijnheeren: alleenlijk roep ik uwe aandacht op de zoethuidende klokken, het kostbaar priestergewaad, de overheerlijke en talrijke versierselen der kerk en hare kunstvol geschilderde glasramen.

In naam van allen zeg ik u daarvoor hartelijk dank, achtbare heer pastoor, en voeg er tevens bij dat, na een langen en kostbaren levensloop, gij ons nog te vroeg door den dood ontrukt zijt. Doch die dood, voor u een beter Vaderland, van waar gij, gezeten bij Gods troon, het lot uwer braven niet zult vergeten, voor wier christelijke en zedelijke belangen gij u teenemaal hebt opgeofferd.

Ik wensch u, eerw. heer pastoor, uit naam van al uwe parochianen, uit naam der teedere schooljeugd, een laatste vaarwel en tot een eeuwig wederzien in het Hemelsch Vaderland.

Op 6 juni 1894 wordt door notaris Van Genechten residerende te Turnhout, de inboedel van Pastoor Van Bladel openbaar verkocht. De verkoop gaat door in het sterfhuis om 9 uur in de voormiddag.

Op 23 juni 1894 wordt hij opgevolgd door onderpastoor Joannes Augustinus Hermans, die intussen verheven was tot pastoor. Hermans was afkomstig van Kasterlee. Hij deed afstand in 1917 en overleed te Turnhout op 17 juni 1932 als bestuurder van 't Gods- en Wezenhuis.

Roger Van Mierlo

Op de boekenplank

In dit nummer brengen we een selectie uit de boeiendste heemkundige bijdragen uit de tijdschriften van onze buurkringen, zowel uit binnen- als buitenland, die we ontvingen tijdens het derde kwartaal van 2000.

In het artikel "*Het geheim van Sis Jan Tijssens Colk*" verschenen in het julinumnummer van 2000 van "**Steen voor Steen**" het tijdschrift van Heemkundegroep De Mierden uit Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel zet Jan van Helvoirt de gebeurtenissen rond het drama dat zich bij Sis Jan Tijssens Colk aan de stroom in Lage Mierde voltrok op een rijtje. Op 21 augustus 1779 werd hier immers het levensloze lichaam van de 23-jarige, zwangere Christina Lucas uit Lage Mierde gevonden. Onder de titel "*H. H. van Wagenberg als 'bouwpastoor'*" belichten Mari de Jong en Koos Timmermans de verbouwingen die onder pastoor H. van Wagenberg in het begin van de vorige eeuw aan de kerk van Hulsel zijn uitgevoerd. Henk van der Meer brengt in "*De boerenleenbanken van de Mierden en Hulsel*" de geschiedenis van de boerenleenbanken in de Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel nog eens onder de loep. Ed Verspaandonck vertelt in "*Het laatste oordeel*" over een bijzonder testament dat in mei 1564 door Steeven vanden Dijke werd opgesteld. De doop-, huwelijks- en overlijdensregisters van een parochie, die door een pastoor worden bijgehouden, zijn voor genealogen en heemkundigen meestal een goede en betrouwbare bron voor hun onderzoek. Toch kan het nooit kwaad om de gevonden gegevens eens goed te controleren. In het artikel "*De vergeten kinderen van Hooge Mierde*" vertelt Simon Dickens immers over de overleden kinderen die door de pastoor niet in de begraafboeken werden bijgeschreven.

In nummer 130 van "**Brieven van Paulus**" van heemkundekring Paulus van Daesdonck uit Ulvenhout blikken onze heemvrienden tevreden terug op de viering van hun zilveren jubileum op 2 en 3 april 2000. Onder ruime belangstelling van pers en bevolking werd deze viering voor hen immers een onvergetelijk moment. Voor niemand uit de ruime omgeving van Ulvenhout zal deze gebeurtenis immers onopgemerkt voorbij gegaan zijn. In het artikel "*Ulvenhout tijdens het tweede millennium*" vertelt Ad Jansen in een korte, geschiedkundige schets over de historische ontwikkeling van Ulvenhout tijdens de laatste duizend jaar. In het artikel "*De Heuvel en de Heuvelstraat in het oude Ulvenhout*" schetst hij eveneens de betekenis van het toponiem heuvel. In eerste instantie zou men denken dat het hier over een bepaalde weg of andere locatie gaat, maar niets is minder waar. Tenslotte deed Christ Buiks nog een interessante ontdekking over de Maastrichtse Baan, de weg naar Bavel. In het artikel "*De Maastrichtse Baan*" brengt hij hiervan het boeiende relaas.

In de negende aflevering uit Herbergen een reeks artikels van de hand van Luc Swerts, verscheen er in het julinumnummer van 2000 van het tijdschrift van de **heemkundige kring van Kasterlee-Lichtaart-Tielen** een artikel onder de titel "*Amusement*". Om zich tijdens hun schaarse vrije tijd te amuseren gingen de mensen vroeger regelmatig op café. Dansen in een café was echter helemaal uit den boze, laat staan met iemand van het andere geslacht. Van emancipatie was er toen immers nog geen sprake. Toen de fanfare van Kasterlee eens een bal gehouden had, was de pastoor zo woedend dat hij er in de zondagsmis de week daarop schande over sprak. Hij verbood ze bovendien om nog in de processie mee te lopen. Voor velen was duivenmelken toen ook al een geliefkoosde hobby. In het

begin van deze eeuw waren de duiven nog niet geringd. Als de duif op het hok was aangekomen moesten de melkers nog zo snel mogelijk met hun duif naar het lokaal. Nadien kwamen de gummirekken en nog even later de horloges ook constateurs genoemd. Waar er een biljart stond, werd er altijd wel eens een partijtje gespeeld. De cafébaas of herbergier zag de biljarters echter niet altijd even graag komen. Biljarters waren immers niet de grootste drinkers. Soms bestelden ze gedurende de ganse namiddag maar één pintje. In sommige herbergen werd er ook veel gekaart en iedere kaarter had zo zijn vaste partner. Deze werd enkel vervangen bij ziekte of overlijden.

In het septembernummer van 2000 van **“De Scheeper”**, het tijdschrift van Heemkunde Werkgroep Reusel brengt Thijs van der Zanden in *In gesprek met een echte Reuselnaar* een interview met de 79-jarige Miet van Limpt-Heesters, de tweede dochter uit het grote gezin van Peer Heesters. Vroeger beter gekend als Peerke van Nollekes Toon en Drieka van Theske Bruininkx. Uit haar kinderjaren herinnert Miet zich dat haar vader werkte in de smederij van Sjef Imants en dat haar moeder de kost verdiende bij Jan Tijssen op 't Hof. Door zuinig te leven en heel hard te werken kon er heel wat gespaard worden. Van het gespaarde geld werden er wat dieren gekocht en zo kon het boeren langzaam beginnen. Hierdoor hebben zij een bestaan als boer en boerin opgebouwd waardoor het gezin niets tekort kwam. Veel tijd om te spelen was er vroeger niet. In en om de boerderij waren er altijd wel klusjes om op te knappen. Zaterdag was de grote poetsdag: dan moesten de ramen gewassen, de vloer gepoetst en het erf geveegd worden. Uit de lagere schooltijd herinnert Miet zich nog dat ze maar vijf jaar naar school geweest is. Het eerste jaar kon ze de lessen niet volgen

als gevolg van difterie. Zoals het toen gebruikelijk was, werd er een plaat op hun huis gespijkerd met het opschrift: *“besmet terrein”*. Als gevolg van deze verschrikkelijke ziekte is toen haar vierjarig zusje Joke gestorven. Na haar lagere school is Miet gaan werken in de sigarenfabriek van Kiske Schrijn (Gijsbers). Hier verdiende ze 3 gulden en 40 cent per week. Toen Miet 16 jaar was, werd haar gevraagd om bij de sigarenmakersbond te komen en te beginnen werken bij Willem II. Ze kon hier direct het dubbele verdienen. Aan de oorlogsjaren heeft Miet ook niet zo'n beste herinneringen. Op het einde van de oorlog hadden de Duitsers in de Peel bij de Witte (Heesters) een varken uit de kooi gehaald en geslacht. Hierbij werd haar opa zo kwaad dat hij voor de Duitsers ging staan. Hij riep uit dat hij hen op hun bakkes zou slaan. Moeder Drieka vertelde maar gauw dat opa niet goed bij zijn verstand was om te voorkomen dat het slecht zou aflopen. Haar broertje Thijs werd door een Duitser dreigend boven een put gehouden en er werd hem zelfs een bajonet tegen het hoofd gehouden. Broer Toon was in het begin van de oorlog bevriend met Frans van Limpt beter gekend als Sus Pee en zo laat Sus zijn oog vallen op Miet. Op 12 mei 1948 trouwden ze. Hun bruiloft werd in de Peel drie dagen gevierd. In de rubriek *“Waar komen onze achternamen vandaan?”*, schetst Wim van Gompel deze keer de herkomst van de familienaam Vermeulen en enkele aanverwante namen. Het zijn namen die met de molen en de molenaar te maken hebben. Ons dialect woord voor molen is meulen. Vermeulen is ontstaan uit Van der Meulen. Van der is samengetrokken tot ver-. Deze samentrekking is een veel voorkomend verschijnsel in onze streek. Enkele voorbeelden hiervan zijn: Verbunt, Verhaegen, Verbeek, Verhoeven enz.. In het 7de deel uit de artikelenreeks *“Is de post al geweest?”* van de hand van Graard

Janssen, lezen we dat postmeester Geert Janssen bij zijn aantreden in 1946 geen opleiding tot kantoorhouder hoefde te volgen omdat hij al genoeg ervaring had opgedaan als hulp en waarnemer bij zijn voorganger. Vlak na de oorlog leverde de bevolking haar papieren geld in en werden alle spaarrekeningen geblokkeerd. Iedereen mocht tien gulden houden voor het eerste levensonderhoud. Al het ingeleverde geld werd in grote postzakken gestopt.

De laatste jaren bereiken steeds meer mensen de kaap van de honderd. Toch gebeurt het niet elke dag dat een gemeente op korte tijd twee honderdjarigen mag vieren. Het moet daar in 'Den Eel', een gehucht van Ravels gezond toeven zijn, want zowel Til van Dun als Mieke Van den Borne vierden er in een goede maand tijd hun honderdste verjaardag. Het toeval wil bovendien dat de twee eeuwelingen al sinds hun prille jeugd hartsvriendinnen zijn. In het artikel "*Til Segers-van Dun en Mieke Beyens-Van den Borne: samen twee eeuwen oud*" verschenen in het septembernummer van "**De drie goddelijke deugden**" het tijdschrift van de heemkundekring Nicolaus Poppelius uit Ravels, Weelde en Poppel brengt Laurent Woestenburg het boeiende relaas van hun bewogen leven.

Rudy Cornelis

Inhoud

Voorwoord	Blz. 1
Statutaire Algemene Ledenvergadering	Blz. 3
De gemeenteraad 100 jaar geleden	Blz. 4
Een oorlogsverhaal uit Oud-Turnhout	Blz. 6
Maria van Hongarije en de Koninginnehoeve	Blz. 9
De brand bij Jacobin	Blz. 15
Kerstmis 1917 aan het front	Blz. 21
Proef met een préhistorische Buriyn gravure	Blz. 23
Joannes Baptista Van Bladel	Blz. 25
Op de boekenplank	Blz. 46

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 100 fr.

Redactie en lay-out : Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout tel: 014/ 72.06.24
e-mail: roger.van.mierlo@pandora.be

Elk artikel of verhaal handelend over ons dorp, zowel van vroeger als nu en dat geschikt is voor ons tijdschrift, is steeds welkom op boven vernoemd redactie-adres.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 250 fr per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **646-6074380-60 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim.van.hout@village.uunet.be
Jan Sels, Draaiboom 98	tel: 014/45.18.12 e-mail: sels.jan@skynet.be
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88 e-mail: miquet.hugo@pi.be
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85 e-mail: RCornelis@advalvas.be
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.56 e-mail: leo.vanhooghten@ping.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08
Roger van Mierlo, Draaiboom 4	tel: 014/72.06.24 e-mail: roger.van.mierlo@pandora.be

BANKUNIE

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

**KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35**

**KANTOOR OUD-TURNHOUT
STWG. OP TURNHOUT 22
TEL. 014/45 37 73**